

Сокоренко Я. П.,

УДК 37.07.4:801.81:373.3

здобувачка другого

(магістерського) рівня вищої освіти,

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, м. Житомир

Науковий керівник:

Ковальчук В. А.,

д-р пед. наук, професор кафедри

професійно-педагогічної, спеціальної

освіти, андрагогіки та управління,

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, м. Житомир

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ПРЕДМЕТАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО ФОЛЬКЛОРУ

Сучасна освіта ставить перед собою завдання не лише формувати академічні знання, але й сприяти гармонійному розвитку особистості, вихованню громадянина, відданого своїй країні. Особливо важливо це завдання у молодшому шкільному віці, коли дитина на початковому етапі свого навчання формує світогляд та ціннісні орієнтації. Серед найефективніших засобів досягнення цієї мети – патріотичне виховання через використання народного фольклору на предметах мовно-літературної галузі.

Наукові дослідження в галузі педагогіки та психології підтверджують, що народний фольклор є потужним засобом виховання моральних цінностей, формування національної самосвідомості та патріотизму у дітей. Це особливо актуально на уроках мови та літератури, де маємо можливість використовувати народні казки, легенди, пісні для створення в учнів позитивного ставлення до власної культури та історії [5, с. 40].

Проблемами здійснення патріотичного виховання молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі з використанням народного фольклору займалося багато дослідників: О. Бачинська, Н. Безлюдна, Н. Веретко, Л. Добровольська, Т. Коваль, О. Коркішко, С. Матвієнко, П. Мигун, С. Цибульська, М. Човрій та інші.

Національний фольклор, як невід'ємна частина культурного життя народу, забезпечує не лише поглиблення мовленнєвих та літературних навичок учнів, а й дозволяє інтегрувати патріотичність у навчальний процес. Використання народних

обрядів, легенд та пісень у мовно-літературній діяльності допомагає створити атмосферу, насичену духом патріотизму та гордості за власну країну [2, с.79].

З огляду на розробленість проблеми та ключових завдань Нової української школи щодо впровадження наскрізного виховання школярів подальшого дослідження потребують питання визначення та обґрунтування ефективних засобів, методів та форм використання народного фольклору на уроках мовно-літературної галузі у початковій школі.

Патріотичне виховання – це процес формування в учнів почуття гордості за свою країну, любові до рідної землі, її традицій і культури. На уроках української мови це може бути досягнуто через інтеграцію елементів національного фольклору, таких як народні казки, прислів'я, пісні, легенди та загадки. Фольклор є невід'ємною частиною національної культури, він передає багатий досвід, мудрість, світогляд нашого народу, що має важливе значення в процесі виховання патріотизму у молодших школярів [1, с. 8].

В початковій школі в освітньому процесі на уроках української мови та читання патріотичне виховання здійснюється через реалізацію соціокультурної змістової лінії. Вчителі, реалізуючи виховний потенціал малих форм усної народної творчості, формують в учнів уявлення про творчість і талановитість українського народу, шанобливе ставлення і тим самим, сприяючи духовній єдності поколінь і розвитку патріотизму [3, с. 4].

У молодшому шкільному віці діти особливо чутливі до емоційних та образних уявлень, тому фольклор є ідеальним інструментом для формування у них основ національно-патріотичної свідомості, патріотичних почуттів та поведінки. Науковці виділяють специфіку формування патріотизму в молодших школярів засобами фольклору шляхом реалізації таких важливих аспектів: залучення до народної творчості через сприйняття емоційних образів; засвоєння моральних уроків у повсякденному житті; розвиток мовленнєвих та комунікативних навичок [5, с. 125].

З метою реалізації задання формувати патріотичну свідомість, патріотичні почуття та поведінку в початковій школі на уроках мовно-літературної галузі нами було розроблено методику "Патріотичне виховання через народний фольклор", яка включала такі кроки:

1. Аналіз та вибір матеріалу: обирання народних казок, пісень, обрядів та легенд, які найкраще відображають культурну та історичну спадщину країни відповідно до тематики уроків.

2. Розробка уроків: розробка уроків, під час яких діти будуть активно залучені до вивчення та осмислення народного фольклору через читання казок, спів пісень, драматизацію, а також обговорення та аналіз обрядів та легенд.

3. Використання комплексу методів: застосування різноманітних ігор, творчих завдань та дискусій, що спонукають дітей активно взаємодіяти з матеріалом та власними почуттями.

4. Підсумкові дії та обговорення: організація підсумкових обговорень та рефлексії після кожного уроку з метою закріплення отриманих знань та формування позитивних патріотичних уявлень у дітей.

Для реалізації розробленої методики було підібрано комплекс методів та форм: методи усвідомлення громадянських і патріотичних цінностей (любов до Батьківщини, до рідної землі, до рідної мови; служіння інтересам країни; здоровий спосіб життя; турбота про довкілля); формами реалізації цих методів є словесні види виховної роботи (розповідь, роз'яснення, повідомлення, бесіда, диспут, дискусія тощо); методи стимулювання поведінки на уроках та під час позакласної діяльності молодших школярів; формами реалізації цих методів є такі види виховної роботи молодших школярів: заохочення, змагання; методи педагогічної підтримки; формами реалізації цих методів є такі види виховної роботи молодших школярів: спільне проведення виховних заходів, ігор, що ґрунтуються на принципі взаємної довіри; забезпечення умов для самореалізації особистості; діагностика індивідуального розвитку та вихованості учня; створення ситуації успіху.

Дослідження проводилось у Хажинському ліцеї Семенівської сільської ради у навчальному році 2023-2024 серед 20 учнів 3 та 4 класів з метою вивчення рівнів сформованості патріотичних почуттів та поведінки та перевірки ефективності розробленої методики "Патріотичне виховання через народний фольклор". Методами проведення експериментального дослідження було вибрано такі, як: анкетування (анкети для учнів, метою яких було оцінювання рівня сформованості патріотичних почуттів та знань про історію та культуру своєї країни); спостереження (проведення спостережень за поведінкою учнів під час уроків літературного читання та української мови; експеримент (впровадження розробленої методики та перевірка ефективності на основі аналізу отриманих результатів).

Результати експериментальної роботи підтвердили ефективність використання народного фольклору у патріотичному вихованні молодших школярів на предметах мовно-літературної галузі. В контрольній групі уроки рідної мови проводилися відповідно до навчальної програми, а у експериментальній – використовувалася запропонована методика. Результати повторної діагностики на кінець експерименту виявили відмінності між експериментальною та контрольною групами. Їх аналіз уможливорює зробити

висновок про ефективність застосування розробленої методики, спрямованої на розвиток патріотизму молодших школярів засобами фольклору.

Використання фольклору як засобу патріотичного виховання на уроках української мови є ефективним способом формування у молодших школярів почуття любові до рідної мови, культури та історії. Завдяки інтеграції народної творчості в навчальний процес можна не лише покращити мовні навички учнів, але й сформуванати у них стійке почуття патріотизму, що є важливим аспектом в їхньому всебічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Патріотизм як цінність наукових позицій у національно-патріотичному вихованні. *Управління освітою*. 2018. № 6. С. 7–12.
2. Дронь В. І. Малі фольклорні жанри як засіб активізації пізнавальної діяльності молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 28-30. С. 76-84.
3. Методичні рекомендації щодо патріотичного виховання в освітніх закладах у 2023/24 навчальному році. МОН України. Київ, 2023. 65 с
4. Руденко А. В. Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами української усної народної творчості. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/18072/1/Rudenko.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).
5. Руснак І. С. Український фольклор : навч. посіб. Київ : Академія, 2020. 302 с.